

1. Anton J. Pauli's Veritas
Christiane Religionis,
Halle, 1718.
2. Diff. de Insigni
Harmonia Fidei que iusti-
ficat, et fidei, quatenus
iustificare dicitur, Halle, 1723
3. Barth J. Joh. Henr. J. Diff.
de docta in theologia Ignoran-
tia, Argentorati, 1717.
4. Baumgarthen J. Sigism. J. J.
Diff. de Limitibus in concili-
anda Rationi Doctrina
revelata observandis, Halle
1751.

DE 20
TEMPERAMENTIS
SCRIPTORVM NOVI
TESTAMENTI

DISSERTATIO PRIOR,

QVAM

SVPREMI NVMINIS AVXILIO

ET

AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM ORDINIS

CONSENSV

IN ALMA PHILYREA

DIE IX. JVLII A. O. R. MDCCX.

H. L. Q. C.

PRAESIDE

FRIDERICO QVIRIN. GREGORIO,

PHILOSOPH. MAGIST.

PVBLICE DEFENDENDAM IN SE SVSCIPIET

RESPONDENS

GEBHARD FRIEDERICH RABENER.

L I P S I A E,

LITERIS ANDREAE MARTINI SCHEDII.

1717.

TEMPERAMENTIS

SCHEMATA NOVI

TESTAMENTI

DISSERTATIO PRIMA

SUPREMI NUMINI AXYLINO

ACADEMIAE THEOLOGICAE ORDINIS

UNIVERSITATIS WITTENBERGENSIS

DEI A. M. D. C. C. C. L. I. I. I.

PRÆSIDIO

FRIEDERICI CAROLI GREGORIO

THEOLOGICI

PROFESSORIS

ACADEMIAE

GERHARDI FRIEDERICI BARBERER

1775

THOMAS ANDREAS MANNING SCHEIDT

1775

PROOEMIUM.

Uemadmodum merito eorum
 taxandus est error, qui regium
 Christianæ religionis palatium
 ex solius infirmæ rationis ru-
 deribus exstruendum esse judi-
 cant; ita quoque non levio-
 rem censuram merentur isti, qui rationem a re-
 velatione tanto intervallo sejungunt, ut conjun-
 ctio inter illa duo ne quidem unquam sit speran-
 da, adeoque Philosophiam e Theologorum scho-
 lis penitus ejiciendam esse proh dolor! etiam hisce
 nostris temporibus sapiuscule vociferantur. Quid
 vafer ille humani generis hostis hisce technis su-
 is intendat, perspectu non adeo est difficile, fin-
 gas enim vel omnes Theologiæ partes rite absq;
 Philosophiæ ministerio explicari posse, certe ta-
 men *ἐξ ἁγίων* Scripturæ S. *ἀκριβέστερα* hujus ope neu-
 tiquam carere poterit. Quomodo enim, quæ-
 so, ut unius tantum Philosophiæ partis mentio-
 nem faciam, de verborum nexu & cohærentia
 rectum ferre judicium licebit, nisi prius ex Lo-
 gicis, qua ratione ad antecedentia & consequen-
 tia

tia respiciendum sit, didiceris? & quomodo vim
 argumentorum accurate indagari poteris, si non-
 dum ipse in formandis argumentis antea fueris in-
 formatus? Obviam itaque eundem hisce infidiis
 Diabolicis, omnique cura eo allaborandum, ne
 forte diruto fundamento in male explicatis Scri-
 pturæ locis veritates superstructæ uno etiam cor-
 ruant impetu. Atque hoc ipsum quoque levidente
 scriptum ex alia Philosophiæ parte ostendet, ipsi-
 us operam in Theologia potissimum Exegetica
 non omni ex parte esse negligendam. Cuncti
 nempe S. literarum accuratiores Interpretes in-
 culcant, ab iis, qui mentem Spiritus DEI recte per-
 cipere velint, statum habitumq; Scriptoris *ἡτοιμασία*,
 quantum fieri potest, assumendum ejusdemque
 personam quasi induendam esse; hinc probe con-
 sideranda esse Autoris studia, ingenium, *tempera-*
mentum, mores, educationem, vitæ statum atque
 sic porro: e quibus unicum tantum elegi, scilicet,
 ut benevolo Lectori statim *ὡς ἐν συνοψείᾳ* pateat, quid
 circa hujus vel illius Scriptoris dicendi genus potis-
 simum sit notandum, non inutile me prorsus o-
 peram facturum esse existimavi, si principiis phy-
 sicis adjunctus in *Scriptorum N. T. temperamenta*,
 ceu causam varietatis styli non levem, paulo stu-
 diosius inquirerem. Rem ipsam vero sequenti
 pertra-

DE TEMPERAMENTORUM
pertractavi ordine: §. I. temperamentorum pro-
ponit originem atque naturam & simul ^{ως εν παροδε}
de temperamento Adami ante lapsum paucis dis-
serit, §. deinde 2. eorundem explicat & firmat nu-
merum, §. 3. de eo, an mores sequantur tempera-
mentum? agit, §. 4. conamen hocce cum ^{σφωδοζία}
stare posse evincit, atque sic demum §. 5. rem ip-
sam aggreditur eo servato ordine, quo in S. Codice
Scriptores Divini se ipsos sequuntur, hicque sem-
per eadem retinetur methodus, præmittitur nimi-
rum paucissimis vita Scriptoris, tum vero ex signis
tam proximis quam remotis conjecturæ coacer-
vantur de ejusdem temperamento, tandemque,
quale exinde sequatur dicendi genus, subjicitur.
Proposueram quidem mihi hocce negotium uni-
ca tantum absolvere dissertatione, verum cum po-
stea ob certas causas festinandum fuisset, vel solius
autem Petri vita ad numerum harum paginarum
fere accedere potuisset, ne aut perfunctorie residua
tractarem, aut nimia prolixitate Benevolo Lecto-
ri tædiosus essem, hac vice consideratione tempe-
ramentorum *quatuor Evangelistarum Sanctique*
Apostoli Pauli contentus fui, de Petri, Jacobi &
Judæ temperamentis in dissertatione posteriori,
^{εάν ο κύριος θελήσῃ καὶ ἴσῳσμεν,} acturus,

TEMPERAMENTVM vi vocis significat id, quod temperatur, hinc temperamentum in homine, nam de eo mihi nunc sermo est, paucis ita describi posse existimo: quod scilicet sit certa sanguinis *Kezōis*, in qua unum e principis primis dominium obtinet a reliquis temperandum. Quia vero istud ipsum dominium varius, pro varietate eorum quibus inest, sequi solet sanguinis motus nec non certa partium quarundam structura, hinc facile cuius patet, multa prolixitate, quam aliis in definiendo temperamento placere video, non adeo opus esse, cum tota res paucis verbis mihi quidem satis exhauriri posse videatur. Ex hisce quoque jam constare puto, vocem temperamenti minus commode usurpari de primo homine in statu innocentiae, ubi enim nullum adest sanguinis principium præ reliquis dominium affectans, ibi quoque cessat temperatura ab inferioribus adhibenda. Et licet hic etiam loci nonnemo fuerit inventus, qui Adamo jam ante lapsum temperamentum Sanguineum tribuendum esse peculiari scripto probandum in se suscepit, ipse tamen, ut huic sententiae calculum adjicerem, nondum a me impetrare potui. Nolo jam multis urgere, ex hac sententia, uti quidem ab Autore defensa fuit, omnino sequi, primum hominem non adeo excellentibus ornatum fuisse perfectionibus, habuisse enim jam in corpore suo stimulum ad illicitas voluptates, neque tanto polluisse iudicio, uti post lapsum Cholericus, ut reliqua non attingam, hæc enim Dominis Theologis discutienda relinquo; ipse satis habeo, si hypothesein illam cum principis physicis non adeo bene convenire paucis indicavero. Etenim procul omni dubio sanguis Adami ex iisdem principis primis, ex quibus hodie sanguinem nostrum compositum esse videmus, constitit, hoc autem si est, quaeritur, utrum principia modo æquali, an vero inæquali invicem fuerint mixta? illud si affirmatur, ratio non apparet, cur denominatio fiat a particulis temperamentum Sanguineum constituentibus, quia totidem adfuisse particulas temperamentum Cholericum & Melancholicum constituentes concessa evincit mixturæ æqualitas; hoc autem si

statui-

statuitur, vix amplius defendi poterit, hominem integrum fuisse non mortalem, hujus enim perfectionis causa passim Theologis ea allegatur, quod qualitates elementares accuratissima harmonia fuerint temperata, ut parti ad interitum tendenti locum non relinquere: neque id gratis dicitur, orta enim post lapsum horum principiorum confusione supereminens cum inferioribus tandem belligerat hominemque ad conformia sibi capienda alimenta invitatur, quo hæc capere nunquam extollere & ad justam *σωμεινται* pervenire valeant, donec tandem hostibus sic devictis homo miserimus pramii loco sui ipsius destructionem reportet. Atque sic haud inepte quærenti, quid mortem hominis promoveat? responderi poterit: Temperamentum: id namque efficit, ut vita hominum perpetua mors sit dicenda, quod ipsi etiam Doctissimi Medici cuius temperamento peculiare assignantes morbos suffragio suo approbare videntur. Si vero vox temperamenti tantopere arrideat, pro sanguineo potius primo homini concedendum erit temperamentum phlegmaticum, hoc est, ejusmodi particularum sanguinis mixtura, quæ nulli parti dominium relinquat, sed accuratam æqualitatem stricte observet, hoc enim, iudice summo quodam seculi nostri Philosopho, esset *phlegma recte temperatum, nam alias nobile phlegmaticorum nomen sæpius pro hominibus insidiosis ac malitiosis, vel desidiosis & ineptis catachrestice usurpatur.*

§. II.

Toto ergo coelo differt phlegma Adami a phlegmate illo, quod vulgo in Physicorum libris descriptum legimus, hoc enim si verum sateri debeat, falsis aliorum Virorum Celeberrimorum iudiciis, mihi quidem Non-Ens esse videtur, idque ob rationes tum physicas, tum morales, namque eas in hoc genere conjungendas esse arbitror & etiam in toto hoc opusculo sæpius conjungere allaborabo. Inter Physicos quidem magnam adhuc lirem esse de numero particularum sanguinem constituentium non ignoro, minime tamen absurda, meo quidem iudicio, eorum videtur esse sententia, qui totam sanguinis compositionem ad quatuor revocant principia, ætherem scilicet, lucem s. ignem, aquam, & terram. *Æther cuncta pervadens purissimus est &*

vid. B. Christ. Chemnitz Dissert. 3. de arbore vitæ. IV. it. B. Baier Compend. theol. Posit. P. I. c. IV. §. 14. (d) &c.

D. D. Thomae, Prax. Philos. Moral. C. VII. §. 71. de f.

Conf. M. Gottfr. Polyc. Mülleri Dissert. de temperamentorum reponitionumque hu-

sub.

manarum con-
nexe hic
Lipiz Anno
M DCC VIII.
hab. 9. 6. 7.
seqq.

subtilissimus, hinc agilitatem ignis, fluxilitatem aquæ & gravita-
tem terræ nunquam ita compescere potest, ut ipse hisce superior
existat, quod tamen cum ad temperamentum necessario requi-
ratur, quis facile videt, particulas in sanguine æthereas pecu-
liare quoddam temperamentum constituere haud posse. Reman-
ent ergo adhuc tria principia extrema, aqua ad temperamen-
tum, si nempe abundat, sanguineum, ignis ad Cholericum, terra
ad Melancholicum pertinens. Quid oblecto, relinquitur, phleg-
matici? Nihil. Imo ipsi temperamenti phlegmatici Patroni, dum
serum, vel pituitam, vel humorem frigidum in sanguine homi-
nis phlegmatici abundare statuunt, eo ipso fatentur, tempera-
mentum phlegmaticum ad sanguineum commode referri posse,
in quo aqua sub se & serum & pituitam & quoscunque humo-
res complectens præ aliis dominatur. Quia vero haud raro cum
particulis istis aqueis proximo gradu unitæ sunt particulae vel
terrestres, vel sulphureæ, hinc facillime contingere potuit, ut
minus studiose inquirentes in particulas præ aliis abundantes,
peculiare quoddam comminiscerentur temperamentum, cuius
tamen infirmitas re paulo magis considerata facile conspicien-
dam se præbet. Deinde quodvis temperamentum suum agno-
scit foetum, seu, ut clarius loquar, affectum quendam primari-
um, sanguineum nempe voluptatem, cholericum ambitionem
melancholicum avaritiam, quam distinctionem ipse S. Johannes
quoque observat: quodnam ergo vitium sequitur temperamen-
tum phlegmaticum? Respondent; isti homines otio potissimum
indulgent & crapula. Verum enim vero tale otium nonne est
species voluptatis? comissari quid aliud est, quam voluptates
carnis sectari? vides ergo hæc vitia omnino effectus esse tempe-
ramenti sanguinei. Dicis: Minime vero; Sanguineus Vene-
rem, phlegmaticus gulam curat. Sed nolo hic jam prolixus
esse in demonstranda arduissima unione Bacchi cum Venere, id
tantum moneo, si diversitas modi, quo exercetur voluptas,
tantum efficere potest, ego vel myriades temperamentorum
excogitare possem, quippe dantur Melancholici, qui impense a-
mant nummos, aliis magis placent fundi, aliis bestia, atque sic
porro, & tamen hæcce obsectorum, quæ desiderant, diversitas
non

non mutat eorundem temperamentum, siue enim nummos, siue fundos, siue bestias, siue aliud quidpiam opes suas adaugens nimis anxie appetant, manent tamen & dicuntur avari; quid itaque causæ subest, quod ejusmodi mutatio tantum in temperamento sanguineo locum invenire vulgo statuatur? Porro unumquodque temperamentum comitatur certa animi facultas præ reliquis excellens, hinc ab omnibus conceditur, Cholericos subtili potissimum gaudere judicio, Sanguineos ingenio strictiori sensu accepto, Melancholicos autem memoria. Denuo quid Phlegmaticis sit tribuendum non apparet, & tamen necessario, si modo legitima in educatione adhibeantur media, aliqua facultas vim suam exeret, nisi credere velimus, nonnunquam bruta *ἀλογα* hominis speciem præ se ferentia in terris nasci. Sed cum mihi jam non constitutum sit de temperamentis abstractive consideratis, si præstati philosophica uti licet, differere, verum quæ ab aliis jam satis prolixè in thesi dicta fuere, in succum & sanguinem, vulgo quod dici solet, nunc convertere, hinc istis ulterius deducendis non immoror, de reliquis adhuc necessario monendis in sequentibus verba facturus.

§. III.

Non autem dubito fore complures, qui hoc genus scripturæ leve & vix dignum lectu judicent, cum in eo me occupatum esse videbunt, ut ex moribus certorum hominum conjecturas faciam de eorundem temperamentis. Etenim licet jam ex veteribus GALENVS integrum tractatum scripserit de eo, quod animi mores corporis temperamentum sequantur, quem e recentioribus secuti sunt SCIPIO CLARAMONTIVS, HEINRICVS FJOLLINVS, CAMILLIBALDVS, JANVS HVARTVS, & alii quamplurimi Scriptores Semiotices Doctissimi; non desuere tamen, imo adhuc hodie non desunt Viri Celebres, qui totam illam doctrinam, de conjectandis moribus lubrico inniti fundamento adeoque assensu plane indignam esse autumant. At miror cum nexum inter causam atque effectum satis superque pateat, rem ipsam tam acriter impugnari totumque negotium in dubium adhuc vocari posse. Quotidie nimirum videmus, homines iisdem obseptos circumstantiis modo tamen agere diver-

B

sissimo:

ssumo: quænam hujus rei causa? Non quærenda erit in re aliqua extra hominem constituta, loquor enim de hominibus, ubi eadem prorsus sunt circumstantiæ externæ, erit ergo aliquid in ipso homine, cui actionum illarum ortum suum debet varietas, Partes autem hominem constituentes sunt anima & corpus arctissimo nexu inter se copulatæ, ita ut certas animi commotiones sequantur certi corporis motus, & vicissim ob certos corporis motus certæ in anima oriantur commotiones, hæc enim quamdiu in corpore existit, eodem ad obeunda sua munia frequentissime utitur & ad ipsius nutum sese componere laborat. Hæc autem si ita se habent, uti a nemine, salvo arctissima unionis vinculo, negari posse confido, quid obstet, quo minus ex nonnullis animæ operationibus hoc vel illud mihi concipere possim temperamentum, ego quidem non video. Neque est quod mihi objicias, usum suum habere hancce doctrinam tantum in homine non emendato, nam in eo, qui ad bonam rediit frugem, conspici actiones temperamento penitus contrarias: verum enim vero salva res est, objecta actionum mutari posse concedo, temperamenta, quicquid hic ogganniant alii, cuius ætati suum temperamentum designantes, neutiquam, *quæcumque attribuit conditio nascendi & corporis temperatura, cum multum se diuque animus composuerit, hærebunt, nihil horum vitari potest, non magis quam accersi*, rectissime scribit SENECA. Scilicet motus sanguinis & spirituum animalium sunt actiones pure naturales, adeoque inevitabiles pariter ac indifferentes, discrimen vero actionum, quod nempe emendati bene, non emendati autem male agant, ortum suum ducit non a mutato temperamento corporis, hoc namque emendationis ejusmodi capax non est, sed a diversa applicatione animæ, quæ, prout in ipsa vel *arægia* vel vera virtus dominium obtinet, motibus hæc indifferentibus & recte uti & abuti potest. Exemplo res clarior fiet: Concipiamus nobis hominem Gentilem valde ambitiosum, ipsius anima jam in utero materno deprehendit sanguinem in corpore admodum effervescentem altumque petentem, hinc ad similes quoque jam tum se componit motus, foetu deinceps in lucem protruso, eadem anima labe originali conspurcata, simul
 ac

Seneca Epist.
 XI.

ac ad annos, quos vocant, discretionis pervenerit, his motibus male ad efferendum se præ aliis utitur, acceptis autem a Sp. S. in conversione ad bene agendum viribus, motus illos naturales non supprimit, imo ne quidem salva corporis sui constitutione supprimere potest, ad meliora tamen refert objecta, scilicet præ mundo se effert cunctaque in isto alto supercilio contemnit & cum Paulo pro *σκυβάλοις* reputat; si mors vel Diabolus terrores velint incutere, contemnit eos atque exclamat: Mors, ubi est stimulus tuus? ubi tua, o inferne, victoria? si Tyranni atrociaminentur pericula, contemnit eos, cum Davide inquit: In DEO confido, quid mihi faciat homo? Instas: Eo ipso dum Davidis mentionem facis, en! te constrictum teneo, David nonne habuit temperamentum sanguineum? Sanguinei nonne sunt meticulosi? Unde ergo tanta Davidi fiducia? sane temperamentum ejus ut mutatum fuerit necesse est. Verum non negabo Davidis temperamentum fuisse sanguineum; metus tamen ex eodem proveniens temperari potuit a cholera, quam proximo gradu habuisse admixtam, e furore ejus in Nabalem, fastu in numerando populo, aliisque ipsius actionibus abunde apparet; sed ne quidem opus est, ut eo recurram: respondeo potius, Davidem etiam tum, ubi supra memorata verba protulit, non omnem deposuisse metum, aliud tantum timuisse objectum, nimirum ante conversionem pro Summo Bono agnoscebat voluptatem corporis, hinc omnia, quæ illam turbare poterant, extimescebat, seria autem poenitentia ad DEVM conversus vanitatemque istius ficitii Boni agnoscens non amplius opus habebat ea timere, quæ istud ipsum destruere videbantur, metum tamen, ne verum Summum Bonum amitteret, minime exuit, unde verba ejus notatu sunt dignissima, dum ita loquitur: Horrui propter timorem tuum caro R. CXIX, 110.
mea, & a judiciis tuis timui. Idem quoque de temperamento melancholico probari potuisset, sed ex hisce jam constare arbitrator, temperamentum, id est, ut denuo repetam, certam sanguinis constitutionem, ex qua certi oriuntur in corpore motus naturales & in se indifferentes, per gratiam non everti, adeoq; ex quibusdam actionibus & ante & post conversionem hominum temperamenta colligi posse, id quod præcipue hoc loco erat adstruendum.

§. IV.

Neque sic tamen omnis difficultas e medio sublata esse videtur, quia enim in sequentibus probare conabor, pro varietate temperamenti varium quoque fuisse Scriptorum *θεοπνευστων* stylum, forte quis verba mea ita carpere possit, ac si eo ipso *θεοπνευστων* negarem Scriptorum N. T. dum temperamento adscriberem, quod tamen Spiritui S. fuisset tribuendum. Verum absit! procul absit a me detestanda illa homineque Christiano minus digna sententia! *Πῶσα γραφή θεόπνευτος*, hanc vocem ipsius Summi Numinis esse humili mente agnosco, & plane non nego, S. Tim. III, 16. S. Petr. I, 21. S. Marth. X, 19. S. Scriptores Sacros scripsisse *φρονησάντες ὑπὸ πνεύματος ἀγίου*, ille enim ipsis *καὶ τὸ πῶς καὶ τὸ τί* cum in oratione, tum in scriptis immediate suggessit; sed tu quoque, quicumque fueris hæcce legens, negare non poteris, stylum in oraculis illis Divinis non esse unum eundemque cuius rei vix causa commodior, quam quidem temperamenti varietas reddi poterit. Nam S. Scriptores S. non per quendam *ἰνδρασιασμὸν* Divinas consignasse literas, ita ut ipsi nescirent, quid scriberent, certum est, isteque error jam olim a primitivæ Ecclesiæ Doctoribus in Montanistis cum primis & Priscillianistis merito fuit taxatus; si ergo orationis suæ Divini Amanuenses sibi tuere conscii, non potuerunt non, dum in aliis affectus excitare voluerunt; in ipsorum quoque animis ac corporibus certæ oriri commotiones, verba autem, cum sint signa eorum, quæ in mente intus agantur, quomodo, quæso, nobis concipere poterimus ab Apostolis motibus hisce vel plane contraria, vel saltem minus convenientia sine summa coactione de Spiritu DEi vix affirmanda in chartam conscribi potuisse? quin potius dicendum, Spiritum S. motus illos a se ipso excitatos non destruxisse, sed iisdem ceu instrumento usum ea quoque suppeditasse verba, quæ naturæ ipsorum cum primis essent conformia, & quæ in rebus naturalibus, cessante Divina *θεοπνευστικῶς*, a scriptoribus nostris usurpata fuissent. At ne quis existimet, hoc proprii cerebelli tantum esse figmentum, en! gravissimos Theologos & de *ορθοδοξία* minime suspectos mecum consentientes, quippe dissentientium hac in re exiguus sane est numerus.

numerus. Si nempe expresse scribit DANNHAEVERVS: *Impulsi Spiritus S. locuti sunt DEI homines, sed omnibus ille styli libertatem concessit.* οὐδὲν φασ ei est B. QUENSTEDIVS inquiring. *Diversitatem styli in V. & N. T. agnoscimus diversosque loquendi modos in S. Codice inveniri non negamus, sed I. causa diversi sermonis non est illius Scriptoris urbanitas & hujus rusticitas, sed quia dat Spiritus S. unicuique eloqui prout vult, II. agnoscenda quoque est singularis aliqua συγκατάθεσις Spiritus S. qui se attemperavit ad captum amanuensium & pro ratione eorum verba formavit, h. e. ejusmodi verba illis inspiravit, quae illis alias erant usitata & communi usui comprobata, sive quibus alias usi fuissent, si sibi fuissent relictis, idque ideo, ut mysteria secundum consuetum dicendi modum consignarentur, quae de re accurate agi B. Chrysof. Homil. 3. in 1. Cor. II. Eadem quoque alibi repetit, dum dicit: *Styli diversitas aliunde originem habere non videtur, quam quod Spiritus S. in suggerendis Scripturae verbis, Scriptoris cujusque ingenio & generi dicendi consueto sese accommodavit; hancque in rem praeter alios secum consentientem adducit B. Wilh. Lyserum in dictatis MStis ad Summar. Theol. num. VI. not. 1. ita sententiam suam proponentem: Largimur, ait, ejusmodi verba Spiritus S. Scriptoribus inspirasse, quae illis alias erant usitata & communi usu comprobata.* Neque dissentit Vir Doctus Joh. Frischmuth, qui simul ex Cl. POCOKIO observat, inter Ebraeos quoad Scriptores V. T. Mosen Maimonidem eandem quoque tueri sententiam. Plura equidem colligere potuissem celeberrimorum Theologorum testimonia, sed quae, quælo, opus est verbis, ubi res ipsa loquitur?*

§. V.

Atque sic via quasi praemunita propius nunc ad rem ipsam accedere licebit: primo autem loco in S. Codice se offert Apostolus atque Evangelista MATTHAEVS, qui vulgo habetur pro filio Alpei & Mariae B. Mariae Virginis συγγενής, cognomine dictus Levi, duos enim diversos Christi discipulos cum Grotio con- fingere velle non est necesse; ante conversionem peccator insignis, καθημένον ἐπὶ τῷ τελωνίῳ, a vocatione vero nobilis Christi discipulus ejusdemque doctrinae auditor diligens operumque

B 3

miran. s. IX, 9.

Dannh. in Iden
B. I. P. I. Sect.
III. artic. X.
p. 166.
Quenst. in
dissert. de
Sionvsusica
Script. S. Wit-
tebergæ A. 1657
habita §. 38.

In System. P. I.
c. IV. Sect. II.
Q. IV. in
Font. Solutio-
num. n. I. p.
m. 76.

Frischmuth
in dissert. de
Sacra Script.
in Legem, Pro-
phetas & Hagi-
ogr. divisione
§. 15.

Pocokius Not.
Miscell. p. 66.

MATTHÆVS

Guil. Cave in
vira Matthæi
§. 1.

Grot. in anno-
tat. ad Math.

s. IX, 9.

mirandorum spectator industrius, qui post Præceptoris sui in cœ-
 los ascensionem non tantum viva voce Parthis & Æthiopiis, uti
 fama fert, Evangelium prædicavit, verum etiam scripto lingua
 Græca Evangelio vere aureum toti Christi Ecclesiæ reliquit ci-
 melium: Licet autem Christum vocantem relicto telonio statim
 secutus in domo sua una cum multis aliis publicanis & peccato-
 ribus exceperit opipare apparato convivio, postea tamen solis
 leguminibus vitam suam sustentasse legitur, martyrio coronatus
 in urbe quadam Æthiopiæ Naddaver, seu, juxta Codicem Arabi-
 cum apud KIRSTENIVM כְּשֵׁבֵרִי בְּמִרְנַתָּא in civitate
 Beschberi.

Kirft. in vitis
 4. Evang.

§. VI.

Vita ergo genus Evangelistæ nostri prodere videtur & af-
 fectum primarium & temperamentum, fuit nempe καθήμων & i-
 πὸ τὸ τελώνιον sive telonarius, qui erat species publicani, a pu-
 blicanis enim telonarii in Codice Theodosiano distinguuntur, &
 juxta nonnullos publicanus proprie erit ille dicendus, qui ve-
 ctigal sive terra sive mari aut flumine; telonarius vero, qui ma-
 ri aut flumine tantum exigit, quod tamen discrimen non ubiq;
 observari videas. Erant autem publicani, nam hocce nomine
 potiori uti nunc liceat, homines sane scelestissimi, ipsis adeo Gen-
 tilibus ob avaritiam insatiabilem minus probati, hinc Xeno tale
 illis tribuit elogium:

vid. Grot. in
 annotat. ad
 Luc. III, 13.

Πάντες τελῶνας πάντες εἰσὶν ἀεργαῖς.

Quantæ audaciæ, quantæ temeritatis sint Publicanorum facti-
 ones, nemo est, qui nesciat, inquit VLPPIANVS; cum primis
 autem Judæi odio istos prosequerantur plus quam hostili & in-
 numerum maximorum peccatorum referre plane non dubita-
 bant, cujus rei vestigia in pluribus N. T. locis occurrunt, scilicet
 Israelitæ libertatem semper anhelantes Magistratui alieno vecti-
 galia sine summa animi molestia pendere vix poterant, præser-
 tim si accederet exactorum iniquitas, qua in vita publicanorum
 nihil erat frequentius, nam isti homunciones πλέον παρά τὸ δι-
 ατταγμένοι ἑαυτοῖς πρᾶσσοντες crumenas subditorum emungere
 religioni sibi minime ducebant. In eorum ergo egregio soda-
 litio noster quoque comparet MATTHEVS; neque enim hic au-
 diendus

Ulp. l. 1. ff. de
 public. & ve-
 ctigalibus.

diendus est TERTULLIANVS statuens, Judæo publicani munere fungi non licuisse, ob ipsius Summi Numinis interdictum: Non erit vectigal pendens ex filiis Israel; verum apud LXX. $\tau\epsilon\lambda\epsilon\sigma\phi\acute{o}\rho\omicron\nu$ & $\tau\epsilon\lambda\epsilon\sigma\kappa\acute{o}\mu\epsilon\nu\omicron\nu'$ usurpari sive pro eo, quod est scorum masculum aut foemineum vectigalia seu pretia pendens aut accipiens, sive pro eo, quod est mylteriorum Gentilium præfectus seu initiatus, jamdudum ex Theodoro observavit SELDENVS, Eo ipso autem dum MATTHÆVM inter publicanos conspicio, num eundem a vitio avaritiæ hunc ordinem decente liberum pronuciare possum? Vix tuto istud fieri posse arbitror, præsertim cum & *domus propria & magnum convivium* opes ipsam sibi corrasisse haud obscure indicare videantur. Fuit ergo avarus, fuit Melancholicus: nam melancholicorum sanguis ob suam spissitudinem & pororum angustiam admodum tarde fluit, cui motui in anima respondet tenax cuncta retinendi libido, hinc mens nostra in statu corruptionis objectis præsentibus cum maxime adhærere cupit seque cum istis conjungere, & quia videt, pecuniam esse illam Reginam, cui omnia in mundo serviunt, inde sibi contrahit nefarium istud $\Phi\iota\lambda\alpha\gamma\gamma\upsilon\gamma\iota\alpha\varsigma$ vitium. Si vero ad sanguinis liberorum constitutionem multum confert ipsorum Parentum sanguis, vitam simul atque avaritiam in utero materno accepisse dicendus erit Evangelista a Parente suo Alphaeo, si recte conjectat Vir Doctissimus, GUILIELMVS CAVEVS, qui eundem quoque publicanum fuisse, idque ex ipso quoque nomine Alphaei patere existimat: quo & referre possis proverbium Rabbimorum, conjugium cum hominibus ex familia publicanorum ideo interdiciendum, quod omnes ad eorum familiam pertinentes sint publicani, si non ipso actu, saltem affectu, ita enim inquit: $\text{אין לך ממשפחה שיש בה מוכס שהם כולם מוכסין}$
 Non tamen plane dissiteri possum hancce meam sententiam infringere videri modum conversionis *Matthæi*, unde & Julianus atq; apud Hieronymum, in *Matthæo*, factum hoc sugillandi, aut MATTHÆVM s. sa in Evangelio suo scripsisse, aut relinquendo statim talem contra naturam suam egisse calumniantes: Et de Melancholicis notant Viri Docti, conversionem eorum satis difficulter procedere, quia enim, uti jamjam monui, præsentibus tantum agglu-

Tenull. de publicitia c. IX,
 Deut. XXIII,
 18.

Seld. de J. N.
 & G. Lib. II.
 c. 5. in fine,

Cav. l. c.

nym. in Matth.
 c. IX.

agglutinantur objectis, & ob gravitatem sanguinis ima petentis creaturas cum maxime amant se longe inferiores, DEVS vero; vel etiam Redemptor in forma servi incedens sub ejusmodi accepta specie oculis eorum se non sinit, hinc prolixius quoddam temporis intervallum ad ipsos convertendos requiri videbatur. Verum hic pia mente agnoscendus est digitus DEI, qui peccaminosa Apostoli animæ tantum virium facile concedere potuit, quo alta petere, & quæ antea creaturis adhæserat, soli nunc Creatori adhærere inciperet. Si autem tantam quis cum Juliano virtutem Spiritus S. convertentem impie negare vellet, ei facile quoque demonstrari posse putem, conversioni illi tam insuperabilia non opposita fuisse impedimenta, quam quidem ipse sibi imaginatur. Licet enim mens melancholicorum ad res terrenas tantum sit defixa atque intenta, ita ut vel maxima flagitia committere non erubescant, modo ipsis ex usu sit, negari tamen etiam non potest, animum malefactorum sibi conscium subinde terri et iramque Summi Entis, quam ex lege cordi suo inscripta agnoscit, valde extimescere, quo ergo major fuit MATTHÆI injustitia, eo graviorem animus sensit anxietatem, de Christo autem in civitate Capernaum Evangelium prædicante procul dubio audiverat, ipsum esse Prophetam magnum peccatores ansiosque spiritu ad se venientes lubentissime recipientem, quod acceptum de Christo nuntium prædixæ instar se habere potuit, quo sic viribus a DEO acceptis eo facilius obstaculum a temperamento alias objiciendum superavit. Neque est quod Porphyrius forte objicere possit, laute post conversionem apparatus convivium pristinis vitæ actionibus directe esse oppositum, adeoque totam historiam fide vix dignam esse: nam potuit temperamento MATTHÆI proximo gradu admixtum esse Sanguineum, aut si hæc responsio non placet, notum est de melancholicis, ipsos medium ægre tenere posse, sed cum læti sunt, impense gaudent, cum tristes sunt, impense tristantur, sanguis nempe eorum semel in motum redactus fortissimo procedit impetu, adeoque & sic convivio celebrato temperamentum oblitisse dicendum non erit: quæ tamen contra eos tantum, qui principium veræ nostræ religionis in dubium vocare velint, dicta aut scripta esse velim.

§. VII.

Cum vero Patria quoque, ut verbis utar Viri Celeberrimi D. D. BEGMANNI, Patroni atque Fautoris summopere colendi, & Spiritus singulis regionibus veluti proprius hominum animos rapere soleat certisque affectibus subicere, hinc de patria MATTHÆI si certo constaret, forte etiam hanc in rem quædam annotari possent; at quoniam de ea Scriptores Ecclesiastici ut plurimum tacent, incertis diu inhærere velle, minus utile parumque jucundum esse autumo. Expendendæ potius adhuc erunt quædam circumstantiæ ab ipso S. Scriptore annotatæ, atq; videndum, utrum & illæ sententiæ propositiæ faveant, an vero minus. Si autem illud, quod de scriptis V. T. Rabbinis usurpare solent, laude dignissimum est proverbium: אין כבוד אפרו כבוד אחרים אחרת שאין חברים גורמים תרומה בידם: quidni idem quoque mihi de scriptis N. T. pronuntiare, adeoque & de Evangelio MATTHÆI dicere liceret, non esse in eo vel *ψαλ νεγαίαν*, a qua non magni sint suspensi montes? quidni ergo ex illa voce, qua Evangelista positum corporis sui ante conversionem describit, dum dicit, se fuisse *λαθήμενον*, argumentum aliquod probabile pro ejus temperamento deducere liceret, præsertim cum talem circumstantiam de nemine Apostolorum, si recte memini, annotatam legamus, ipse autem MATTHÆVS videatur stans quoque officio suo rite defungi potuisse? Gravibus nimirum sanguis melancholicorum abundat particulis terrestribus, hinc & ipsi motus aut erectionem corporis non valde amant, sed potius quietis studiosi in omni fere loco desident, unde & eorundem ingenia ad studia Mathematica aptissima esse dicuntur. Non obscurum quoque ipsius temperamenti indicium præbet egregia, in qua eum conspicimus, *sodalitas ex πολλοῖς τελάναις καὶ ἀμαρτωλοῖς*, constans, simili enim simili gaudet, & quamvis negari non possit, melancholicos potius solitudinem, quam aliorum sectari consortium, si tamen in publicum prodire necesse habeant, vix alios quam sui similes invenient comites, Cholericis enim ob neglectū decori, Sanguineis autem propter avaritiam voluptati planè contrariam, non adeo grati esse solent hospites. Neutiquam tamen inde deducenda est sententia BARNABÆ statuentis, Christum homines ὡς ἐγὼ πᾶσαν ἀμαρ-

Becman. Lin.
Doctr. Moral.
c. VII. §. II. p.
112.

Barnabas epist.
ἀμαρ- c. 5.

C

Orig. l. I. con-
tra Celsum.

Cotel. in l. c.
Barnabæ.

Clem. Alex.
Etdag. l. 2. c. 8.

ἀμαγρίαν ἀνομιήσε ad Apostolatam elegisse, unde postea CELSVS Apostolos totamq; religionem Christianam infamandi occasionem arripuit: nam licet Apostoli ante conversionem non fuerint omnium optimi, quod tamen CO TELERIO aliisque placet, ne utiquam tamen etiam omnes pessimæ notæ homines fuisse dicendum est, quin potius de illis quoque obtinet istud *πολοσθένητρον*, sunt bona mixta malis & mala mixta bonis. Tandem tribus adhuc, quod ajunt ve: bis, de *videtur*, quo MATTHÆVS vitam suam apud CLEMEN-TEM sustentasse legitur, aliquid dicendum erit. Sola scilicet fure legumina: jam vero melancholici ante sui emendationem lautioribus cibis minime inhiant, quo sic pecuniæ eo melius parcere possint, quæ consuetudo altera quasi natura facta facile ipsis etiam post conversionem, sed sine priori cessante, adherere potest, præsertim cum ipsorum sanguis non continuo leni & molli fluxu ipsos titillet adeoque ad delicias carnis invitet.

S. VIII.

vid. §. IV.

Supra autem quodammodo jam fuit monitum, ex temperamenti varietate varium quoque stylum sequi, argumento potissimum ibi deducto ex unione archissima inter animam & corpus intercedente, addo hic eandem varietatem etiam requirere conversationem, in agendo intentionem, ingeniique facultatem cuius temperamento propriam, quæ haud difficulter confirmari possent, nisi experientia, uti omnium rerum, ita hic quoque optima esset Magistra. Dispiciendum itaque jam erit de *stylo* MATTHÆI atque statim in limine pro certo habendum, namque labor ille alias frustra sumitur, S. Evangelistam non Ebraico, sed Græco idiomate librum suum composuisse. Notum quippe est, & olim & adhuc hodie multis Doctiss. Viris eamarruisse sententiam, ac si MATTHÆI Evangelium ab ipso Autore vel Ebraice, vel Syro-Chaldaice exaratum paulo post ab alio Apostolo aut Vir. Apostolico in Græcum sermonem conversum fuisset; notum vero etiam est, a quamplurimis, imo tantum non omnibus nostratum Græci textus *ἀποστολικῶν* solidissimis rationibus fuisse evictam, quibus & illam hic addere liceat, si scilicet concedatur, nam sane contrarium probari difficillime poterit, Interpretem non fuisse *θεόδωτοςον*, anne sic veritatis hostibus egregium relinquatur *κρησφύγιον*, ut clarita-

tem

tem literæ reformidantes, semper ad amissum provocent exemplar Ebraicum, Interpretem hominem fuisse, adeoque & in loco controverso transfereudo facile errare potuisse cauantes? nonne ergo vel hoc exinde metuendum periculum nobis incitamento esse poterit ad strenue tuendam illam sententiam, qua hodiernus textus Græcus ipsi Evangelistæ MATTHEO vindicatur? præsertim cum rationes in contrarium allatæ non adeo firmo gaudeant robore, Patrum enim consensus tantopere jactitatus, qui tamen, si rem accuratius consideres, universalis non est, potissimum innititur testimonio Papiæ, hominis σοφῶτα σμικρῶ τῶν ἑβρ, uti eum EUSEBIUS nominat. Græcus itaque textus huius Autorem habet MATTHÆVM, ad ejusdem quoque Autoris temperamentum referenda erit conspicua in illo *stylī humilitas verborumque perspicuitas*, quæ Apostolo nostro jam ante conversionem familiaris fuisse dicenda est; siquidem inter homines infimæ sortis humili dicendi generi potissimum assuetos versabatur, finemque suum longe facilius verbis planis atque vulgaribus, quam phrasibus obscuris fastumque Rhetoricum redolentibus obtinere potuit, postea vero Spiritui S. habitum illum naturalem retinere eodemque ad consignanda Divina oracula uti libuit, quo vel hoc exemplo ostenderet, ad Evangelii prædicationem minime opus esse, uti διδασκτοῖς ἀνθρώπων σοφίας λόγους, ἀλλὰ διδασκτοῖς νέεματ' ἀγίῃ. Ob eandem rationem vix ac ne vix quidem consentire possum cum Doctissimo Viro BLAMY solum MATTHÆVM inter Evangelistas ordinem in historia sua accurate observasse affirmanti: neque tamen propterea cum JOSEPHO ANTONIO GONSALEZ de Salas defendere auderem, MATTHÆVM ordinis fuisse negligentissimum suumque Evangelium ad Gentes abiturientem festinante calamo conscripsisse, atque sic Judæis opus aliquod omni rerum digestionē destitutum reliquisse; aut cum Celebrī Anglorum Mathematico GYLIELMO WHISTONO statuere, partes historiæ hujus Evangelicæ ab ipso Autore in solutis tantummodo schedulis scriptas fuisse, quæ deinde ab hominibus in ordinem redactæ fuissent serieri temporum penitus ignaris. Equidem MATTHÆI Evangelio suus non est denegandus ordo generalis, quem ipsa res necessario requirit,

Euseb. Hist. Eccl. lib. III. cap. ult.

1. Cor. II, 13.

Lamy in Harm. 4. Evangelist.

In mantissa ad tract. de duplici terra venit. Sect. 3. p. 150. VVithon in brevi Harmoniæ Evangelist. examine p. 198. seqq.

nam confusum hoc ipsum dicere chaos, esset contra rei veritatem loqui ipsumque Spiritum DEI blasphemare, eo tamen noster Evangelista non videtur evehendus esse, ut statuatur, ipsum quoad ordinem temporum accurate observatum reliquos Evangelistas multum adhuc superare, nam indoles historiarum ἱστορικῶν ποτῶν potius, quam annalium faciem præ se ferentis, istam ne quidem postulat rerum gestarum seriem, quod hic ulterius deducere non licet, cum insigne Academiarum nostrarum decus, D. D. GOTTFR. OLEARIUS, Patronus atque Præceptor omni pietatis cultu acratem devenerandus, hoc ipsum contra Whistonum jam satis solide tractaverit argumentum.

§. IX.

Oleat. in Observ. philol. generalioribus circa ordinem narrationis Mathæi §. IV.

MARCVS. Tertull. contra Marcion. Lib. IV. c. 2.

Act. XIV. 4. 14.

Spanh. in disert. de Apostolarum & Apostolis, quæ est in quaternione differat, tertium §. XIII. potissimum & XIX. Augustinus Serm. 146.

Blondell. de Epist. p. 77

MATTHAEVM nunc excipiat non *Apostolus, sed Apostolicus, non Magister, sed Discipulus*, ut verbis TERTULLIANI loquar: a Christo enim atque Sacris Scripturibus solos XII. Discipulos, quorum numero deinceps & Paulus fuit adscriptus, imo juxta nonnullos etiam Barnabas bis a S. Luca nominatus Apostolus, strictiore & eminentiore significato dictos fuisse Apostolos, jam dudum peculiari quadam dissertatione probatum ixit Vir Clariss. FRIDERICVS SPANHEMIVS Fil. Caulam vero, cur DEVS in conscribendis Evangeliiis opera quoque Virorum Apostolicorum uti voluerit, his verbis quodammodo declarare conatus est AVGVSTINVS: *Ideo voluit Spiritus S. inquirens, etiam ex his, qui inter duodecim non fuerunt, eligere ad conscribendum Evangelium duos, ne putaretur gratia evangelizandi usque ad Apostolos pervenisse & in illis fontem gratiæ defecisse.* Cum vero vitam MARCI verbis brevissimam describam, si & ipse minus fuero prolixus, neminem id ægre laturum esse totus mihi persuadeo. Fuit autem MARCVS natione Judæus, Petri discipulus, qui fidem annuntiasse legitur in Libya, Thebaide, Pentapoli, Marmarica & tota ferme Ægypto, ubi & Ecclesiam Alexandrinam fundasse creditur, præmii loco Alexandria, juxta Codicem Arabicum Kirstenii, miserissimum violentæ mortis genus reportans, quod tamen martyrium *fide adhuc dubia & recentiniitur*, si quidem BLONDELLVS recte judicat, adeoque pro certo venditandum non erit; magis certum est, quod MARCVS Evangelium scripserit, non tam Pe-

tro

tro, quam ipso Spiritu S. verba in calamum Græca lingua dictitante, idque adhuc hodie per DEI gratiam in Codice nostrorum Bibliorum legere licet.

§. X.

Jam quidem ex Evangelistæ vitæ genere in ipsius inquirendum esset temperamentum, quale autem istud fuerit, antequam Christi evaderet Discipulus, certo non constat. Quanquam enim nonnulli apud Hieronymum tradiderunt, eum Sacerdotem fuisse, utque ministerio inutilis esset. pollicem sibi præcidisse, nequiquam tamen huic traditioni adeo tuto inniti licebit. Ex sola ergo cum Petro *conversazione* probabile aliquod pro ejusdem temperamento deduci poterit argumentum: Petrus nempe fuit sanguineus, quod in Dissertatione posteriori quamplurimis firmabitur rationibus, jam vero, quemadmodum omnia conjunctionem cum sui similibus anhelant, ita potissimum sanguinei cum sanguineis libentissime conversari solent; neque enim Cholericum fervor, aut Melancholicorum torpor iisdem gratus existit atque acceptus. MARCVM autem perpetuum fuisse Petri comitem, omnes testantur Scriptores Ecclesiastici, ipseque Petrus Filium suum nominare dignatur, sive quod ejus Susceptor in Sacro Baptismatis lavacro fuerit, uti CAVEVS ex Isidoro con-jicit, sive quod ipsum ad religionem Christianam converterit, quod aliis placet, perinde est, sufficit, quod vel exinde appareat, magnam inter ipsos intercesisse familiaritatem. Huic autem conjecturæ forte quis opponere posset autoritatem EVSEBII, EPIPHANII atque HIERONYMI statuentium, s. MARCI ministerio certos quosdam homines in Ægypto Ebræorum religioni antea addictos, postea autem Therapevtas nominatos ad fidem veram fuisse convertos, illi autem omne fratrum, liberorum, parentum & uxorum fugiebant consortium; ipsam patriam, in qua nati erant, deserentes relictisque urbibus ac villis vitam agentes plane solitariam victuque usi tenuissimo, pane scilicet atque sale, nam hyssopus si adjiceretur, pro lautissimis habebatur delictis, & qui alii ipsorum recenseri possent mores temperamento sanguineo penitus contrarii. Verum hoc ipsum Therapevtarum vitæ genus, quod praxin Apostolicam minime

vid. Heidegg.
Enchir. Bibl.
Lib. III. c. III.
§. 3. p. 729.

I. Petr. V, 13.

Cav. in vita
Marci S. I.

Euseb. H. E.
L. II. c. 17.
Epiph. Haeres.
XXIX. Hieron. in Catal.
Scrip. Ecclesiast. c. XI.

redolet, facit, quo minus eosdem a MARCO conversos, imo ne quidem Christianos, quicquid hic quamplurimi Pontificiorum deblaterent, fuisse credamus, idque firmissimis rationibus demonstrari posset, nisi in hac ipsa Academia illa jam ante viginti annos a Viro quodam Doctissimo praestita fuisset opera.

§. XI.

vid. M. Pauli
Heinii dissert.
de Therapeutis.

Niceph. H. E.
lib. II. c. 43.

Corporis deinde *statura* a NICEPHORO delineata hifce cogitatis aliquo modo etiam favere videtur, refert enim, MARCVVM nostrum corpore gavifum fuisse vivido admodum & vegeto, quale quidem sanguineis vulgo solet tribui, siquidem in nullo alio temperamento motus vitales tam secretorii quam excretorii æque promte succedunt, ipsosque morbos ab aliis non ita facile, ac quidem sanguineis, evitari posse, modo justa accedat diæta, in scriptis Physicorum defenditur.

§. XII.

Baron. ad A.
C. XLV. S. 31.
Thrin. & Corn.
in præfat. ad
Marcum.
Bellarm. lib.
II. de V. D. c. 7.

Misson. in iti-
nerar. Ital. p.
276.

De lingua quidem, qua MARCVS suum scripserit Evangelium, etiam disceptant eruditi, BARONIO cumptimis, CORNELIO a LAPIDE, TIRINO, BELLARMINO aliisque e Pontificiis pro lingua Latina strenue pugnantibus; sed, ne alias nunc urgeam rationes, contradicunt huic sententiæ antiquæ Ecclesiæ Doctores & quamvis ipsum exemplar autographum, Venetiis, si credere fas est, adhuc hodie asservatum, litem totam decidere posse videatur, quomodo tamen e libro clauso multisque sigillis obsignato, quive literis vetustate penitus consumptis constare dicitur, veritas alicujus rei in lucem protrahi poterit? Si vero oculis MISSONI credendum, non solum tres aut quatuor literas Græcorum more exaratas, sed & integram vocem: *κατά*, in hoc ipso autographo conspicere licet. Ipsum stylium si consideremus, non ita magna quidem a stylo Matthæi sese offert differentia, quod magnopere etiam mirandum non est, idem namque sermonis argumentum haud raro verba etiam parere solet eadem, præsertim si scribentes communem habeant ortum atque scopum: quod tamen MARCVS utatur verbis *minime obscuris* sed rem satis *clare* proponentibus, id cum ejusdem temperamento quam optime congruit, rectius etiam totius orationis *concinna brevitatis* sanguineis perquam familiaris e temperamento

ramento a Spiritu S. seu instrumento usurpato repetenda erit, quam cum nonnullis e sine, quem sibi ut Matthæi epitomator habuerit præfixum, quæ certe sententia maximis laborat difficultatibus. MARCVS enim non eundem quem Matthæus servat ordinem, multa a Matthæo satis prolixè memorata ne quidem attingit, nonnulla vero a Matthæo omiſſa fuse recenset, quomodo ergo ipſius epitomator erit dicendus? Conſentit mecum, quantum ad cauſam brevitatſ in ſtylo MARCI obvenientis, ex orthodoxis Patribus CHRYSOSTOMVS, qui MARCVM & Lucam Magiſtros ſuos imitatoſ eſſe dicit, hunc quidem Paulum ὑπὲρ τὰς ποταμὸς ῥέοντα, illum vero Petrum βραχυλογίας ἐπιμολομένον, MARCVM vero æque ac Petrum ſanguineoſ fuiſſe jam jam dixi, quemadmodum Pauli atque Lucæ temperamentum cholericum nunc pluribus oſtendere paro.

Chryſoſt. Homil. IV. in Math.

§. XIII.

Pedem namque promoveo ad alterum Virum Apoſtolicum tertiumque Evangeliftam, LVCAM ſcilicet, qui non tantum Philoſophus, ſed ut verbis HIERONYMI utar, *Medicus quoque fuit Antiochenſis, Græci ſermonis non ignarus, ſectator Apoſtoli Pauli & omniſ peregrinationiſ ejuſ comes, ſcripſit Evangelium,* quod celebri cuidam viro, quem Theophilum nominat, una cum alio dicavit libro, in quo τὰς τῶν Αποστόλων & cum primis Pauli παράξεις, uſque ad captivitatem ejuſ primam ordine recenſet: neque tantum ſcriptiſ, ſed etiam viva voce Eccleſiam Chriſti erudivit, quanquam non adeo certum eſt, quibus Gentibus ipſe Evangelium annunciarit, quemadmodum nec id certo determinari poteſt, quo in loco, aut quo mortis genere vitam ſuam finiſerit.

LVCAS.

Hieron. in Catal. Script. Eccleſiaſt.

§. XIV.

Ad hujus ergo Viri Θεοπιένεωſ ingenium ſi paulo accuratius attenderimus, deprehendemus facultatem bene de rebus iudicandi in eo poſſimum vim ſuam exferuſſe, quod ejuſ ſtudia pariter atque ars, ad quam præ reliquiſ ſuum applicuit animum, magno opere confirmat. Namque, ſi vera ſunt, quæ de ipſo THEOPHYLACTVS memoriæ prodidit, fuit τὴν ἐξω σοφίαν πολλὸς ſive in externa philoſophia magnuſ: jam vero cum objectum Philoſophiæ

theophyl. Præfat. in Evangel. Luca conf. Arët. Com-

ment. in idem
Evangel.

sophiæ sit amplissimum ad omnia fere, quæ in macrocosmo & microcosmo geruntur aut conspiciuntur, sese extendens, imo usque ad summum adeo Numen pertingens, quis non videt, in tot tantisque rebus recte dijudicandis exquisitissimo opus esse iudicio. Vehementer enim isti errant, qui in liberis suis stupidum animadvertentes ingenium studiis eos consecrandos esse existimant, quo sic defectus naturæ per doctrinam ac institutionem e medio tollatur: negari quidem non potest, studium Philosophiæ vires ingenii mirum in modum acueri atque poliri, at, quemadmodum non ex omni ligno fit Mercurius, ita quoque, si ad *μάθησιν καὶ ἀσκησιν* non accedat *Φύσις*, nunquam ea quis præstare poterit, ut inde nomen Philosophi Magni reportet. Hoc autem elogio dum Lucam nostrum jamjam maclatum esse vidimus, magno quoque eundem gavisum fuisse *iudicio* sponte inde

Hieron. Com-
ment. l. III. in
Ef. c. VI. T. V.
f. 28. Euseb.
H. E. lib. III.
c. 4. Niceph.
H. E. lib. II. c.
43. &c.
Col. IV, 14.

Tacitus Annal.
lib. IV. c. 3.

sequitur. Verum non modo magnus Philosophus, sed *excellens* quoque apud S. Patres fuisse prædicatur *Medicus*, hinc & ipse Paulus eum nominat *ἀρχαὴν τὸν ἰατρῶν*, de Medicis vero etiam vulgo dicatur, quod sint voluptuosi, id tamen non tam arti, quam per-versis cultoribus eadem ad alendas suas libidines abutentibus adscribendum est, etenim rectius de probo & perito Medico affirmari posse putem, eum esse admodum iudiciosum: tam varia namque cum dentur morborum genera, ne forte mulierem prægnantem sibi persuadeat esse hydropicam, studiose in causas morbi tum remotas tum proximas inquirere debet, sollicitè præterea observare symptomata ordinaria & extraordinaria, statum quoque ægroti & animum ejus rite explorare, sicque certa & huic malo convenientia applicare remedia, ut plura jam non adducam, quæ Medicum valde acuto atque exulto opus habere iudicio satis clare demonstrant. Atque sic etiam apparet, cur jam temporibus Augusti, in interiori Principum cultu fuerint Medici, quod de Eudemo Liviæ Medico testatur TACITVS; sane enim, qui cum Principe prudente conversari novit, eum bardum aut stupidum minime esse oportet. Fuit ergo S. LVGAS rite de rebus iudicandi facultate instructus adeoque in numerum Cholericorum non immerito referri poterit: quippe in eorum sanguine particulæ abundant igneæ aqueis atque terrestribus longe sub-

subtiliores, sanguinem vero subtilem & spirituosum rerum ideis subtiliter combinandis cum maxime esse idoneum rectissime a celeberrimis annotatur Medicis. Hancce sanguinis ejusdem mixturam quoque conjicere licet ex *perpetuo*, quem in itinere secutus est, *comite*, namque Paulum multis cum *laboribus, vigiliis aliisque incommodis* Evangelium prædicantem non quivis facile comitari poterat, quod exemplo Johannis cognomento Marci liquet, LVCAS autem, cujus temperamentum cum Pauli temperamento quam optime conveniebat, Spiritus S. auxilio adjutus libentissime omnia itineris pericula sustinuit inque promovenda gloria Divina Paulum suum animo secutus est promptissimo, eam ob causam nomine *ἀγαπητός* ab ipso decoratus. Quemadmodum vero jam antea monui cum summorum Virorum personis conversanti magna opus esse prudentia, ita quoque pro LVCAE nostri temperamento cholericum *ille, cui libros suos dedicavit*, militat Theophilus, hunc enim Virum fuisse dignitate pollentem ac Magistratum forte etiam gerentem ex nomine *μαρίστου* quamplurimis admodum videtur verosimile, præsertim cum & Autor recognitionum ipsum Nobilem Antiochensem fuisse scribat, & Theophylactus eundem *συγκλητικὸν ἀνδρα καὶ ἀρχοντα ἰσως* nominet. Objicere autem forte quis posset autoritatem NICEPHORI, memorantis Lucam egregie pingendi artem caluisse, pictoribus autem vulgo plus tribui solet ingenii quam judicii; verum cum ista de LVCAE pictore relatio fide potissimum nitatur ejusmodi Historici, qui ob aniles admixtas fabulas a multis parvi æstimatur, sententia proposita ex ipso nihilo decessurum esse confido.

§. XV.

Multum quoque ad Evangelistæ nostri temperamentum *terra* contulisse videtur *patria*, celebris nimirum Syriæ urbs Antiochia, olim Emath, hodie dicta Antachia, Turcarum imperio subiecta & semidiruta in ruinis jacens, patriarchali tamen adhuc dignitate gaudens: observatum quippe fuit eruditis Physicis in regionibus Orientalibus, qualis quidem nobis existit Syria, aerem esse subtiliorem adeoque & sicciozem, aer vero siccus & calidus sanguini corporis humani sese immiscens ejusdem abundantes particulas aqueas supprimit quasi atque exsiccat, sulphureas au-

D

tem

vid. Dissert. de Temperamento fundamentorum & morborum in gentibus s. b. præsidio D. D. Hoffm. Halæ 1705. habit. Th. IX.

A3. XIII, 13.

Col. IV, 14.

Luc. I, 3.

vid. Cav. in vita Lucæ §. IV.

Niceph. H. E. lib. II. c. 43.

vid. Casaub. exercit. p. 104. & 459.

vid. Dissert. D. Hoffmann. §. præced. allegat. Th. XXVI.

tem inflammatur nervosque accendit, qui non possunt non in capite, regia nervorum & iudicii sede, ingens acumen ejusmodi hominum ingeniis comparare, quali quidem Antiochenos gavisos fuisse inde probari poterit, quod non tantum celeberrima hac in urbe floruit Academia, verum etiam Magistros fovit in omnibus scientiis versatissimos incolasque politicissimos. Tandem quia apud probatæ fidei Scriptores non legimus, quod LVCAS uxoratus fuerit, ex ejus *calibatu* quoque argumentum probabile desumere licet pro adstruendo ipsius temperamento cholericum, causæ hujus rei infra, ubi de coelibatu Pauli agendum erit, indicantur.

§. XVI.

Græce LVCAM scripsisse, quantum mihi quidem constat, dubium est nemini, ad ipsum vero descriptionis genus quod attinet, illud optime explicat Doctissimus LEVSDENIUS ita scribens: *Stylus Lucae est florens, elegans & historico more dilucidus, est aliquanto politior stylo Matthæi & Marci. Et paulo post: Sane si quis paulo attentius Lucae stylum consideret, videbit ejus scriptis aliquam suavitatem & elegantiam, quæ apud alios Evangelistas non invenitur, inesse. Idem de stylo LVCÆ ex antiquis*

Ienfld. Philol.
Dissert. XVIII.
Sect. XVII.
quæst. 5. p. 147.
seqq.

Hieron. ad
cap. VI. Esaiæ.

Gerh. in Exeg.
de Script. S.

1. 1. 3.

Patribus judicat HERONYMVS sermonem ejus tam in Evangelio, quam in Actis, comtiorem esse & secularem redolere eloquentiam affirmans. Quis vero non videt, pleraque eorum egregie cum ipsius concordare temperamento & studiis? quia enim aliorum libros haud absque judicio legere noverat, hinc quoque judiciose retinuit, quod stylo illorum Autorum aliqua ex parte est analogon, uti quidem Lucam legendum quilibet deprehendet, ipsum idiomate usum fuisse non absimili illi, quod in *Versione Græca V. T.* usurpatur, quam studiose ipsum evolvisse ex eo colligitur, juxta sententiam B nostri GERHARDI, Et quoniam Cholericorum ea quoque esse solet indoles, ut rerum origines atque circumstantias accurate investigent debitoque aliis proponant ordine, quo sic eo clariores de singulis formari possint idæ; æque orationis, quam statim in exordio promittit Evangelista, haud ita male ad temperamentum ejus, sed tantum ut causam instrumentalem, absit enim a me Spiritum DEI calamum hic unice dirigentem excludere velle, referri posse existimarem, & licet non negem, ordinem

dinem rerum gestarum S. Scriptorem non semper stricte retinere, licet etiam concedam, vocem : καὶ ἐξ ἧς huncce servatum ordinem neutiquam requirere, minime tamen improbare possum commentationem B. CALOVII, quam hisce exprimit verbis: *Præ reliquis Evangelistis ἀκριβῶς ordinem rerum gestarum observari a S. Luca Harmonia Evangelica docet.* Quia vero in præcedentibus ex ejus temperamento familiaritatem, quæ ipsi cum Paulo intercessit, deduxi, ex eodem quoque fonte istud derivari poterit, quod in Actibus Apostolicis *de suo potissimum loquatur Paulo*, hicque simul celebranda est summa Spiritus S. sapientia, qui, cum Ecclesiæ suæ hujus σκέυος ἐκλογίης τοῖς ἀτακτοῖς itinera cum primis indicare voluerit, talem elegit Scribam, cui verba in calamus dicataret; qui rerum quam plurimarum fuisset ἀυτόπτης, quo sic veritatis cœlestis blasphematoribus eo melius omnis maledicendi præcludatur occasio.

B. Calov. in
Bibl. Illustr. ad
Luc. 1. 3. p.
123.

§. XVII.

Sequitur quartus idemque ultimus Evangelista JOHANNES, quatuor enim tantum esse Evangelia, quæ citra controversiam admittuntur in Ecclesiâ, jam olim docuit ORIGENES: Fuit ille Filius Zebedæi, frater Jacobi Majoris ab Herode occisi, a Christo insigniter dilectus ipsumque vicissim sincere redamans, statim post ascensionem Domini sui una cum Petro Evangelium annunciare cœpit, Apostolis verò deinde in omnem terram exeuntibus, ipse Asianis potissimum Christum prædicasse creditur, sub Domitiano cum in oleo fervente nihil passus esset, in insulam Pathmon relegatus est, ubi & Apocalypsin vidit, postea vero imperante Coccejo Nerva reversus Ephesi confedit ibidemque suum scripsit Evangelium, trium quoque epistolarum autor: Vitam suam temporibus demum Trajani finivit annumque ætatis nonagesimum nonum, vel juxta alios centesimum primum implevit adeoque post reliquos Apostolos omnes mortuus est, quam ob causam etiam nonnullis ὁ πρῶτος οὐκ ἀποστόλος dictus esse videtur, quemadmodum κατ' ἐξοχὴν θεόλογος ab antiqua Ecclesiâ fuit nuncupatus, quoniam inter cæteros Scriptores S. clarissime & in ipso Evangelii sui initio Filium DEI unigenitum θεὸν λέγει DEUM esse inculcat acerrimeque contra Hæreticos defendit.

Orig. Comment. in
Matth. T. I.
p. 203. edit.
Colon. 1685.

§. XVIII.

In hujus Apostoli facta si inquiliverimus, videbimus, præ reliquis ipsum Christo *amore adhaesisse minus fucato*, namque non solum statim relicto Patre Mesſiæ vocanti morem gerebat, verum etiam Dominum patientem comitabatur in hortum, & cum omnnes aufugissent, ipse solus sub cruce Præceptorem suum delectissimum intuebatur moribundum, vixque nuntium de ejusdem resurrectione acceperat, cum illico Petrum adhuc cursu suo superans ad sepulchrum advolaret, veritatem rei certo exploraturus. Hæc proba ejus indeles quia omniscio Salvatori ignota esse non poterat, hinc amore ipsum vicissim complectebatur prorsus singulari, quare & passim in Evangelio suo se tantum nominat Discipulum illum, quem Christus dilexerit, suumque amorem Redemptor Optimus jam in agone constitutus ipsi adhuc declarabat matrem suam ejusdem curæ commendando, quam etiam JOHANNES amore in dilectum suum ductus confestim *et tã dia* recepit. Summam hancce animorum conjunctionem cum nonnulli Pontificiis ponderassent, forte eo adducti sunt, ut crederent, nostrum Evangelistam in personam Christi fuisse transsubstantiatum, quod de eis refert Cl. WAGENSELIVS. Istud quidem putidum esse figmentum quivis nullo negotio perspicit, majori tamen cum fundamento me ex illo amore sincerissimo de JOHANNIS temperamento pronunciare posse arbitror, istud ipsum fuisse sanguineum. Equidem illud jam propugnare non audeo, ac si JOHANNES vi temperamenti natura DEum & proximum vere diligere potuisset, sic enim prolapsus in casses Pelagii effect facillimus, sed id tantummodo assero, Spiritui S. in corde ejus unice amore illum efficiendi non tanta opposita fuisse impedimenta, quanta quidem in hominibus alius temperamenti deprehendimus. Gravis nempe Melancholicorum inferiora potissimum petens & Cholericorum nimis effervescens sanguis Spiritus Divini placidis motibus facilius remoram injicere potest, quam sanguineorum æquabili motu procedens & socialitatem semper appetens. Hoc tamen vitii ipsorum amoris adhæret, quod, quia se ipsos quoque nimis impense amant, animi nondum in pietate obfirmati imminentibus persecutionibus aliisque periculis facile per-

Matth. IV, 22.
c. XXII, 37.
Ioh. XIX, 26.

c. XX, 2. seqq.

Ioh. XIII, 23.

VVagenf. in
Synopsi Hist.
Univers. p. 110.
cit. B. Itrigio
H. E. C. VII.
Sect. V, §. X.

perversa illa philantia rursus se ab amore DEI ac proximi averti patiantur, quemadmodum id quoque exemplo JOHANNIS pateret, si traditio quorundam Patrum certo niteretur fundamento, qui per Juvenem relicta sindone e manibus militum evadentem, cujus MARCVS meminit, JOHANNEM intelligendum esse autumant, quorum tamen conjectura ob rationes a Doctissimo CASAVBONO indicatas vix alicujus meretur assensum; certius pro JOHANNIS temperamento sanguineo indicium præbet ejus in sacris literis sæpius memorata *conversatio* cum Apostolo Petro, quem Sanguineum fuisse alibi proluxius ostendetur.

§. XIX.

Modeste itaque hic mihi dissentire liceat a Viro Doctissimo GUILIELMO CAVEO, JOHANNI animum impetuosum maximeque fervidum tribuendi, dum factum istud potissimum urget, ubi JOHANNES una cum Fratre Jacobo ignem de cœlo ad perdendos Samaritanos a Christo postulavit: verum ex unico aliquo facto ingenium humanum vix explorari poterit, cum nemo inter homines reperitur, qui non choleram sanguini suo habeat admixtam adeoque semel, aut etiam sæpius, in vita irascatur, plures autem consideranda sunt actiones atque ex earum deinceps numero demum probabile de hominum temperamentis formabitur judicium, uti de JOHANNIS in præcedenti §. fuit ostensum, plerumque ipsius actiones Duce agnovisse amorem, quod & ipse Vir Doctus in sequentibus agnoscit, at *raro sevit, qui amat*, ut verbis GRAMONDI utar: imo hoc ipsum factum a Celeb. Caveo tantopere inculcatum, rectius ex amore nimio in Doctorem, quam e nativo animi impetu deducendum videtur, siquidem & alibi de ipso legimus, quod non fuerit passus dæmonia ejici per eum, qui non fuerit e schola Præceptoris sui dilectissimi. Et certe pro sententia hucusque defensa ipsius etiam facere videtur *longævitas*, qua omnes alios Apostolos superasse legitur, temperamento sanguineo quam optime conveniens; etenim ad negotium vitiale quia cumprimis requiritur motus sanguinis progressivus, illum vero mutua proportio viarum ad humores & vasa insigniter promovet, hinc rectissime in scholis Physicorum docetur, Sanguineos vitam suam, si modo velint, diutissime produ-

Marc. XIV, 57.

CASAUB. not. ad h. l.

vid. Joh. XIII, 24. c. XX, 3.

ACT. III, 1. c. VII, 14. Gal.

II, 9.

Cav. in vita

Johann. §. 10.

Luc. IX, 54.

Gramond. Hist. Lib. I.

Luc. IX, 49.

Conf. dissert. de Temperamentis sub

Præfatio D. D.
Stahlii Hale
1698. habit.
cap. VIII.

1. Cor. IX, 5.

producere posse, ob sanguinem moderate dilutum, poros partium satis laxos vasaque eo teneriora atque angustiora. Neque penitus ejusdem hinc negligendum est *conjugium* a Sanguineo citius, quam Cholericò aut Melancholico contrahendum, quod ex verbis Paulinis nonnulli haud ita male conjiunt.

§. XX.

Erasm. in annotat. Classius Philol. S. Lib. I. Tract. IV. Sect. III.

Conf. §. XII.

Dissimile quoddam ab aliis & fere suum habere genus dicendi S. JOHANNEM, quod sibi velut *ansulis* quibusdam *connexum* cohereat, contextum nonnunquam ex contrariis, nonnunquam ex similibus, nonnunquam ex *eadem* subinde repetitis, jamdudum monuit ERASMVS, imò B. noster GLASSIVS peculiari de stylo JOHANNIS egit Sectione, quæ tamen a Viro illo Beato ut JOHANNIS stylo propria annotata fuere, quam optime cum ejusdem temperamento conspirant, quippe eo cuncta colimant, idioma JOHANNIS *intellectu esse facillimum, brevissimum, clarissimum atque evidentissimum*, hæc autem omnia sanguineum prodeire temperamentum ex supra dictis constare arbitror.

Cumque in antecedentibus jam fuerit probatum, plerasque S. Evangelistæ actiones ex sincero promanasse amore, quid mirum, si Spiritus S. huncce potissimum Scribam elegerit, per quem saluberrima sæpiusque repetita monita de *amare* DEI & proximi cunctis proponeret ac scribi curaret? quid mirum, si & ipse motibus hinc Divinis locum relinquens usque ad extremum vitæ halitum verba tantum illa ingeminaret? *τίνα μὲν ἀγαπᾶμεν ἀλλήλους*. Licet autem, formam styli spectes, *humilis* ille omnino dici posse videatur, ob materiæ tamen gravitatem mysteriorumque, quæ ipsi neutiquam caro & sanguis revelavit, profunditatem, utique etiam grandis atque sublimis dici meretur, quo ipse quoque Christus procul dubio respexit, dum ipsum una cum

Marc. III, 17.

Basil. in init. Evang. Iohann.

August. Tract.

Fratre Jacobo singulari quodam elegio ornavit atque *ὁ υἱὸς Θεοῦ* nominare voluit; quam cognomen hujus causam e S. Patribus calculo suo approbat BASILIVS tale de JOHANNE proferens elogium: *ἀντὶ γὰρ μὲν τῶ ἰαγγελίου κρημμάτων ὁ μέγα φανότατος ἔστι, καὶ πάσης μὲν ἀποκρίσεως, πάσης δὲ διανόουσι ὑψηλότερα φθεγγόμενος ἰωάννης ἐστὶν ὁ υἱὸς τῆς Θεοῦ*. Et de rerum, quas tractat, gravitate bene scribit AVGVSTINVS:

Ceteri

Ceteri Evangeliste cum Divino homine super terram ambulanti, ^{36. in Johann.}
 de divinitate ejus pauca dixerunt, Johannem autem quasi pigu-
 erit super terram ambulare, erexit se non solum super terram &
 omnem ambitum aeris & cæli, sed super omnem etiam exercitum
 Angelorum, & pervenit ad eum, per quem facta sunt omnia,
 dicens: In principio erat Verbum. Quæ tamen non ita sunt ac-
 cipienda, ac si reliquis Evangelis non æque Divina competat
 autoritas, uti ex antiquioribus Hæreticis Valentinianos blasphe-
 masse refert IRENÆVS, & post illos B. nostrum Lutherum idem
 fensisse calumniatur FEVARDEIVS. ^{Iren. lib. III. c. II. adv. Hæref. Fevard. ad l. c. Iren.}

§. XXI.

Agmen tandem claudat PAVLVVS Apostolus, Gentium PAVLVVS.
 Doctor, qui natus fuit Tarsi in Cilicia, Romanorum colonia, ex
 Parentibus Ebræis, quippe erat Εβραϊός ἐξ Εβραίων Φυλῆς Βενιαμῆν,
 in tenera adhuc ætate studiis humanioribus innutritus artem si-
 mul more apud Judæos recepto excolebat conficiendi taberna-
 cula, rite autem fundamentis studiorum suorum in Patria positis
 Hierosolymam venit Gamalielis celebris Pharisaicæ Sectæ Docto-
 ris informatione usus, sicque ayitæ legis notitiam sibi acquirens
 egregiam ingenti zelo, sed ἡ κατ' ἐπιγνώσιν, nec minori cum
 crudelitate paulatim exsurgentem Ecclesiam Christi vexavit ac
 devastavit, neque contentus erat, quod cædes Discipulorum
 Christi Hierosolymis promovisset, verum etiam literis a Sacer-
 dotibus impetratis Damascum pergebat nomen Christi assecla-
 rum, quantum in ipso erat, penitus deleturus: Itinere autem
 ferme abfoluto extraordinaria quadam luce nec non Divino
 perterritus monito ex lupo ovīs, & ex atroci Ecclesiæ persecuto-
 re constans atque fidelis ejusdem Doctor factus est, qui nulla
 pericula, nullos labores subterfugiens animoque patienti innu-
 meras fere calamitates ob Evangelii prædicationem sustinens,
 tandem Nerone Tyranno imperante dicam, an sæviante, capite
 plexus martyriique coronam adeptus est.

§. XXII.

Quantum ergo ad PAVLI κατὰ σάρκα spectati affectum
 dominantem attinet, videtur illa fuisse ambitio alias Cholericis
 propria, isti enim homines probe gnari, se præ multis aliis judi-
 candi

candi facultate rerumque accurata pollere scientia, donis illis a natura concessis sese esterunt, ἡ γὰρ γνῶσις Φυσιῶν, scientia inflat, uti ipse Apostolus alicubi testatur. Habent præterea sanguinem admodum ebullientem & spiritus nimium effervescentes ignisque naturam imitati altum petentes, unde facile ipsorum mens, ut se præ aliis extollat, abripi poterit: PAVLO vero vitium arrogantiae adhæsisse ex ejus factis tum antè, tum post conversionem, aliquo modo colligere licet. Hierosolymam veniens ad quamnam, quæso, Sectam suam applicuit animum? Ad Pharisaicam. Pharisaum autem si dixeris, hominem summe ambitionisum dixeris, quippe omnes suas actiones tantum πρὸς τὸ Θεοῦ ἑἶναι componebant, unde nihil frequentius in vita eorum ab Optimo Redemptore, quam quidem stolidissima illa taxata fuit ambitio & ex eadem ortum suum trahens hypocrisis, quinimo etiam aliis ob idem vitium male audiebant, hinc tot egregia eorum sepitheta, modo enim de ipsis dicebatur פרוש קריא Pharisaus venam secans, id est, quitantum coram hominibus mentitur modestiam, ut potius frontem parietibus alissam sauciet, quam oculis apertis mulierem, vel aliud quidpiam pias suas meditationes perturbans aspiciat, item פרוש מה חובתה פרוש Pharisaus quodnam est debitum meum (amplius) & illud faciam? (ex superabundantia) ut alia nunc silentio præteream eorundem cognomina HOTTINGERO notata, quæ factum eorum satis produnt prorsus intolerabilem. Eundem adhuc ulterius declarant verba JOSEPHI: *Erat portio quædam Judæorum, inquit, hominum de scrupulositate & subtilitate patrie legis gloriantium* - - - *bi dicebantur Pharisæi.* Et paucis interjectis superbiam eorum parere nesciam ita describit: *Cum cuncta gens Judaica jurejurando jurasset, Caesaris se propriam fore & omnibus Regis regionibus favere, isti Viri non jurarunt;* quæ verbis tantum latinis ex versione Ruffini Aquilejensis huc adducere placuit. Licet autem virtus Spiritus DEI post conversionem Apostoli eor ita immutaverit, ut suppressa omni vana ambitione aperte profiteretur: καυχᾶσθαι δὲ διὰ σαρκεος μου, non tamen penitus propter reliquias peccati adhuc in carne ejus habitantis impedire potuit, quo minus cupiditates ex ambitione

Hotting. Thef.
Philol. l. i. c. l.
sect. 5.
Joseph. Lib.
XVII. Antiqv.
Jud. c. 3.

2. Cor. XII, 1.

tione ortum trahentes nonnunquam cristas erigerent, unde eodem in loco addit, extraordinarium huic malo a DEO paratum fuisse remedium, datum scilicet ipsi esse palum in carne, quem, quæso, in finem? *ἵνα μὴ ὑπερβαίηται*, ne ad pristinum rediret vomitum donisque suis plane singularibus nimium superbi- ret. Atque hanc ambitionem haud levem quoque *conversioni* ejus in- jecisse remoram totus mihi persuadeo, de nullo enim aliorum Apostolorum legimus, quod tam singulari modo ad Apostolatam vocatus vitamque meliorem redactus fuerit: PAVLVS autem ob nimium factum præjudicio receptæ hypotheseos cum maxime laborans iniquum suaque persona minus dignum judicabat se & Pharisaicæ ἀρχιερατικῆ singulari quidpiam præ aliis affectanti adeoque carni suæ mirum in modum blandienti valedicere, atque doctrinam amplecti nil nisi JESUM quendam crucifixum propo- nentem eamque ob causam omnium prudentiorum contemptui expositam, quæ sane ejus propensioni directe erant contraria & animo magis, quam quidem homini alius temperamenti ægre fa- ciebant, ita ut omnino ad habitum istum contrarium expellen- dum gratia DEI peculiari quadam ratione circa hocce subjectum operari necesse habuerit. Ex eadem ambitione quoque derivan- da est detestanda illius *crudelitas*, ambitiosus enim cum sibi soli sapere videatur, contradictiones aliorum nullo modo æquo pot- est audire animo, sed si contradicentes inferioris viderit esse conditionis, mediis licet atrocissimis autoritatem suam contra eos iurij allaborat; quo etiam multum confert ipsa sanguinis constitutio, illi enim propter poros strictiores, ut justa fiat com- motio, motu opus est eo fortiori, quo sic transitus angustia ma- gnitudine impulsus compensetur, unde etiam Cholericis quicquid agunt, cum vi & impetu agunt, lævitiam vero ad fortissimos animi impetus pertinere nemo facile negaverit. Ad eosdem quoque impetus, quo ante conversionem PAVLVS noster flagavit, refe- rendus est *Zeli æstus*, qui post ejus conversionem exoptatissima catastrope mutatus fuit εἰς ζῆλον θεῶν, unde ipsi adeo Petro. at- quantus Apostolus! ἰσχυροῦς fortiter resistere non erubescibat Titumque propter falsos Fratres circumcidere constanter recu- sabat. In cultu Divino *constans* usq; ad beatam vitam suam ἀνάσσει

E

per-

V. F.

Conf. Dissert.
supra cit. D. D.
Stahlii c. VIII.

Act. XXII, 3.

2. Cor. XI, 2.

B. Matthes. in
Homil. super
Epist. ad Co-
rinth.
B. amphrasius
in *παράκλησι*
Christiana p.
101. ipsi que B.
Lutherus in
colloqu. men-
sal. c. IX. qui
tamen alibi
τὸ ἰσχυρὸν
eligit.

permanit neque ullæ calamitates a prædicatione Evangelii ipsum deterrere potuerunt, quin potius multis cum *vigiliis* pariter atque *laboribus* munus a DEO sibi commissum curavit. Insigne etiam conjecturis hisce de temperamento PAULI robur accederet, si veræ essent quorundam Theologorum de palo carni PAULI immisso sententiæ, ubi existimant, per huncce *σκόλοπα* *blasphemias cogitationes* Apostolo subinde in animo exsurgentes intelligendas esse; de Cholericis enim observant Physici, quod ex stentiam Summi Numinis vel plane negent, vel admodum abjecte de DEO sentiant, quod mirum quidem alicui videri possit, cum Atheismus, imo & blasphemia, summam sapiat stultitiam, homines judicandi facultate alias insignes ejusmodi absurdis opinionibus assensum suum præbere posse; at hocce assertum non tam ad omnes Cholericos, quam quidem Cholericos in summo gradu pertinere videtur, qualem quidem PAULVM nostrum fuisse probabile est, tum enim spiritus animales nimis copiose nimiumque celeriter in cerebro divagantes mentem in suis ideis haud raro turbant & ad judicium valde præceps impellentes faciunt, ut homines nimium intelligendo nihil intelligant, præsertim *in re passioni suæ minus accepta*, qualis quidem est reverentia Enti ipsis adhuc superiori exhibenda. Quia vero de loco illo Paulino adhuc sub judice lis est, certi quicquam hic definire nolo, in eorum tamen gratiam, quibus forte placet illa expositio observationem hanc minime prætereundam fuisse existimavi. Firmius argumentum suppeditat Apostoli *continentia*, sanguis enim Cholericorum non adeo multas admixtas habet particulas aquosas corpus eorum titillantes hocque molli & leni fluxu animi ad voluptatem allicientes; accedit & hoc, quod Cholericus amorem alterius sexus tanquam pavorem effoeminatum consideret, qui existimationi ejus labem aspergere possit, cumque laboribus tantum sit intentus, cuncta obstacula studio suo opposita, inter quæ & conjugium numerat, cane pejus & angue fugere solet. Equidem non ignoro, coelibatam PAULI tum ab antiquioribus, tum a recentioribus Ecclesiæ Doctoribus impugnatum fuisse & adhuc impugnari, quod & paucis abhinc annis D. GOTTLIEB CHRISTIANVS KOCHIVS in peculiari quadam fecit

Flensburgi
1707.

fecit Dissertatione pro conjugio Pauli adstruendo varia ex ipsis Sacris literis Patrumque & recentiorum scriptis conquirens testimonia. Neque penitus negandum est huic sententiae de coelibatu PAVLI cum maxime ob stare verba IGNATII ita scribentis: *Non vitupero ceteros beatos, qui se rei uxorie dederunt, --- opto enim ut dignus sim, qui ad illorum pedes in regno caelorum inveniar, utpote Abrahami, Isaaci & Jacobi; utpote Josephi, Jesaie & aliorum Prophetarum; ως Πίερα καὶ ΠΑΥΛΟΥ, καὶ τῶν ἄλλων ἀποστόλων, τῶν γάμοις προσομιλησάντων*, quod antiquissimi Patris testimonium valde confudit Jesuitam Bisselium cum B. Dillherro de conjugio PAVLI acriter disputantem, cujus συζητήσεως lepidum eventum recenset ITTIGIVS noster, quem haud ita pridem beate defunctum adhuc orbis eruditus deplorat: at cum jam pridem a Viris Doctis, ipso adeo GEORGIO CALIXTO, fortiter alias pro Clericorum conjugio pugnante, observatum fuerit, hunc Ignatii locum ab iniqua manu interpolatum fuisse, cujus fraudis etiam in sequentibus vestigia apparent, ex eodem non multum roboris pro adstruendo PAVLI conjugio peti posse quivis facile perspicere potest, praesertim eum ipse Apostolus passim coelibatus sui haud obscure mentionem faciat.

§. XXIII.

Accedendum nunc quoque est ad patriam Pauli, quae fuit Tarsus, alias dicta Antoniana Severiana & Hadriana, hodie ab incolis nominata Terassa & a Turcis Tersis, ab aliis Hama seu Hamla, metropolis Ciliciae, in campo sita & Cydno amne mediam urbem perfluente irrigua. Haec quoque urbs inter causas temperamenti Apostoli nostri optimo jure referri poterit, ob rationes supra jam memoratas, e quibus simul patescit, cur ipsa adeo Athenae, uti quidem STRABO testatur, & Alexandria quoad studium in Philosophia a Tarsensibus superatae fuerint. Quam naturam ipsorum indolem magno opere & victus, quo usi fuere, adauxit, populos enim, qui vino utuntur, quibus etiam annumerandi sunt Tarsenses, longe ingeniosiores esse reliquis, a nonnullis haud absque omni fundamento creditur: vini namque usus moderatus pituitas extenuat, sanguinem ad elaborandos

Ignat. in epist. ad Philadelphiaenses.

Irīg. Hist. Eccles. Sec. I. c. IV. p. 2. 7. 248.

Calixtus de Conjugio Clericorum. p. 128.

I. Cor. VII, 7. c. IX, 5.

Vid. Hoffm. Lex. Univ. Tom. IV. Edit. Lugd. sub voce: Tarsus.

§. XV.

Strabo Geograph. lib. XIV.

Conf. Hoffm. Disput. §. XIV. cit. Th. XXX.

Spiritus promptiorem reddit, sicque ingenium haud parum acuit. Prodit insuper Tarfensium quamplurimorum temperamentum Cholicum, *barba* ipsorum promissa, quippe barba, juxta sententiam GALENI, oritur ex crassiori quadam & fuliginosa humorum illuvie, quæ a colore per angustos membranz meatus foras propulsa, dum hæret in transitu, condensatur; totius autem Ciliciz incolas crinium abundasse copia patet ex proverbio, Tibull. lib. I. quo homines hirsuti pilisque obstiti dicebantur *κίλικιοι στρατηγοί*, Eleg. 7. v. 11. unde & TIBVLLVS:

Frigidus intonso Taurus arat Cilicis.

Hinc & nomen cilicii, quod est vestis genus ex hircorum pilis contextum, in Cilicia enim hircos admodum hirsutos fuisse indicant verba Gloss. Basil. HOFFMANNO allegata; *Κίλικια πράγος ἀπὸ Κιλικίας δασείας, πάντων γὰρ ἐκεῖ ὑπερέχουσι οἱ τοῖστοι στρατηγοί*. Et ut ad PAVLVM redeam denfam ipsi tribuit barbam & cilia valde prominentia NICEPHORVS, qui & totius corporis staturam ita depingit, ut vel ex ea non absurde colligere liceat, PAVLI temperamentum fuisse cholicum. E multis unum tantummodo adducam, dicit scilicet, exiguz illum fuisse staturæ, qua in re cum Nicephoro consentit CHRYSOSTOMVS, & ipse PAVLVS hoc non negare videtur verba aduersariorum allegans dicentium, *παρσιαν σώμασιν ἀδενῆ ἰσως*, imo, si ALTINGIO credendum, in Thalmudico Tractatu תרכרז testimonium de humili quoque PAVLI statura invenitur, Apostolum enim sub

Galenus Lib. 2. de temperam. c. 5.

Tibull. lib. I. Eleg. 7. v. 11.

Hoffm. Lex. Univ. T. I. sub voce: Cilicii.

Niceph. Hist. Eccl. lib. II. c. 37.

Chrysoft. Serm. in petr. & Paulum, apud Cav. in vita Pauli cap. VIII. 2. Cor. X, 10. Alting. in Schi. lob. lib. IV. c. 26. 27. 28. citat. B. Ierigio in Hist. Eccl. Sec. I. Cap. VII. Sect. V. §. 31. Gælicke in disert. de temperamentorum natura, characteribus, ac diathesi morbosa Halæ 1705. habita Th. 15.

Samuelis nomine latentem parvum cognominat, quamvis hæc ALTINGIO non tam ad staturam, quam ætatem referenda esse videantur. Causa vero cur Cholicici tam brevi incedant statura a DOEHLII, GOELICKE hæc esse statuitur: *quia partes sulphureæ dominium in hoc temperamento obtinentes humores pingues atque chylofos nimium resolvunt & ad nutritionem ineptos reddunt, deinde etiam, quoniam excessivus iste quo gaudent calor, partes sanguinis nutritias in nutrimentum & augmentum alias cessuras dissipat atque discutit; præsertim cum & illud certum sit, Cholicorum partes non ita porositas esse, ac quidem sanguineorum, sanguis vero celerrime motus, dum partes illas permeare atque extendere nequit, eo vehementiori pulsa ad vasa*

fanguifera redit eademque diffendit, unde etiam vafa ifta in Cholericis valde conſpicua eſſe quotidie videmus. Solidarum autem partium pori adhuc magis conſtringuntur, ſi ejuſmodi accedat *vite genus*, quod feſſionem corporis requirat incurvatam, quale quidem PAVLI, quod exercuit, opificium fuiſſe, in propatulo eſt. Tandem cum cuiuſ temperamento peculiareſ aſſignari ſoleant morbi, an ex hiſ quoque argumentum aliquid pro adſtruendo PAVLI temperamento deduci poſſit, paucis adhuc diſpiciendum erit: Refert de Apoſtolo noſtro S. HIERONYMVS, quod frequentibus fuerit vexatus capitis doloribus, ita ut nonnulli per *σκόλωπα ἐν τῆσασκενὶ αὐτῆσ* dolores iſtoſ intelligendos eſſe exiſtimaverint: jam vero cephalalgia acuta effectus eſt potiffimum temperamenti cholericici, quia enim ad quosviſ motus præcipites proni ſunt, peregrina quædam corpuscula ex maſſa ſanguinea facile excutiuntur, quæ undiquaque collecta inque corporis partes, cum primis autem in caput delata, non poſſunt non ob formam irregularem inſtar acicularum pungentes dolores excitare exquiſitiſſimos.

Hieron. Comment. in Gal. IV.

§. XXIV.

Quæ cum ita ſint, Apoſtoli ſtylum oportet eſſe *ordinis obſervantiſſimum*, juxta ea quæ ſupra dicta fuere, unde non fatiſ mirari poſſum, Virum cæteroquin Doctiſſimum, JOHANNEM CLERICVM, in loco quodam Bibliothecæ ſux Selectæ, ipſa enim verba inſpicere & indicare ob temporis anguſtiam jam quidem non fuit conſeſſum, eo deveniſſe, ut Sacrum noſtrum Scriptorem *αισθηδοειας* accuſare non ſit veritus. Sane cum PAVLO jam ab ipſa natura inſignis judicandi facultas fuerit conſeſſa, quæ e variis ipſius factis etiam fatiſ ſuperque elucet, e.g. ubi Phariſæum ſe eſſe clamitans animoſ quorundam adverſariorum ſibi reddidit benevolos, item ubi ad Cæſarem appellans hoſtium ſuorum cruentiſ evaſit conſiliis nec non ubi futurum prædixit naufragium &c. quomodo, quæſo, illa nativa indoles orationi vel ſcriptioni ejuſ jure denegari

§. XVI.

Ad. XXIII, 6.
c. XXV, 10.
c. XXVII, 10.

negari poterit? præsertim cum in ejusdem epistolis peculiaris accedat Spiritus S. inspiratio, quæ donis hæc naturalibus ceu instrumento usa calamus ejus ita direxit, ut iste non omni impietatis nota careat, qui Divinum huncce Scriptorem confuso scribendi genere usum fuisse auctacter affirmare non erubescat. Rectius hac in re sentit THEODORVS BEZA inquires: *Cum orationis Pauli totam indolem & χαρακτήρα proprius considero, nullam ego in ipso Platone similem gaudiloquentiam... nullam vel in ipso Aristotele ac Galeno, præstantissimis aliocum artificibus, magis exactam docendi methodum invenio.* Et sane membrum membro, argumentum argumento in ipsius scriptis tam accurate respondet, ut eum, qui summam hic sapientiam agnoscere nolit, cæcum esse oporteat. Si vero vis ac nexus orationis non statim in nostros penetret animos, defectui attentionis id cumprimis adscribendum erit, nisi enim attentifuerimus, ne quidem profanorum Cholericorum epistolas, orationes, aut hujuscemodi scripta plene intelligere poterimus, illi enim ex suis aliorum metientes ingonia non tam verbis, quam rebus sunt intenti, argutas semper immiscentes sententias, ita ut vere de stylo eorum dici possit: Quot verba, tot pondera. Agnoscit hanc causam difficultatis in sermone PAVLI obvientis ex antiquis Patribus IRENÆVS, dum creberrimas transitiones ex abrupto hæud raro factas ex ingenti animi impetu sanctoque zelo deducendas esse ait, illos vero impetus originem suam magnam partem igneo huic debere temperamento, jam supra ostensum fuit. Ex eodem quoque impetu styli Apostolici derivanda est *vehementia*, si enim ulus Scriptorum N. T. sane PAVLVS τὰ ἤθη & πάθη egregie commovisse dicendus est, quod ex Epistolis ad Corinthios & Galatas scriptis abunde pater: hinc non immerito EVSEVIUS Sermonem PAVLI vocat πάντων ἐν παρασκευῇ δυνατότατον λόγων, νοήμασι δὲ ἰκανώτατον, imo ipsi adversarii fateri necesse habent, τὰς ἐπιστολάς βαρείας εἶναι καὶ ἰσχυράς, ubi priori vocula vel potentiam & robur, vel acerbas objurgationes & expostulationes posteriori vero δέωσις & efficaciam sermonis intelligendam esse ait B. GLASSIUS de stylo PAVLI Apostoli verba faciens. Plures quidem forte notari possent

Beza in annotatione ad 2. Cor. XI, 6. citat. Magnif. D. D. Rechenb. in dissert. de stylo S. Pauli epistolico §. 23.

Iren. adv. Hæres. cap. VII. apud Cav. in vita Pauli VIII.

Euseb. II. E. lib. XXIV.

2. Cor. X, 10.

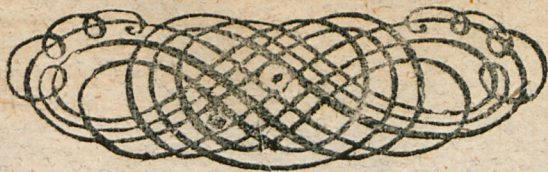
Glass. Philol. S. Lib. I. Tract. I., Sect. 4.

sent circumstantiæ, e quibus sententiæ propositæ veritas adhuc magis elucesceret, at cum oratio, incompta licet, si brevis sit, placeat, missa prolixitate rædiosa finem nunc operi huic impono.

§. XXV.

Hæc namque fuere, B. L. quæ de Temperamentis Scriptorum N. T. hac quidem vice differere volui. Probabile tantum affero conjecturas, fateor, Mathematicas enim si expectas demonstrationes inique mecum agis. Tibi nunc de iisdem iudicandi liberum relinquo arbitrium, cave tamen, ne præcipiti aut immaturo iudicio Tuum nimis cito prodas temperamentum. Si mecum consentis, bene est, Tuaque benevolentia ad continuandos hosce labores me eo alacriorem reddet; si dissentis, non curo, neque etiam valde indignor, nam facultatem libere de rebus sentiendi mihi concessam Tibi denegare velle prorsus inurbanum iudico. Oculi plus vident quam oculus. Homo sum, humani nihil a me alienum puto. Mihi satis est, si fatearis, Te intoto hocce scripto nihil invenisse, quod vel bonis moribus, vel etiam τῆ ὑποτυπώσει τῶν ὑγιανόντων λόγων adverteratur. Hoc enim si præter omnem spem atque opinionem fuerit commissum, a me dictum scriptumve nolo, quin potius monitus errorem errore palliare minime conabor, sed veritati victas libentissime dabo palmas. Nam quemadmodum omnium mearum actionum, ita quoque hujus qualiscunq; opellæ suprema lex esto:

SOLI DEO GLORIA!

... in quibus ...

... Hic ...

SOLI DNO GLORIA

99 A 6910

ULB Halle 3
002 710 579

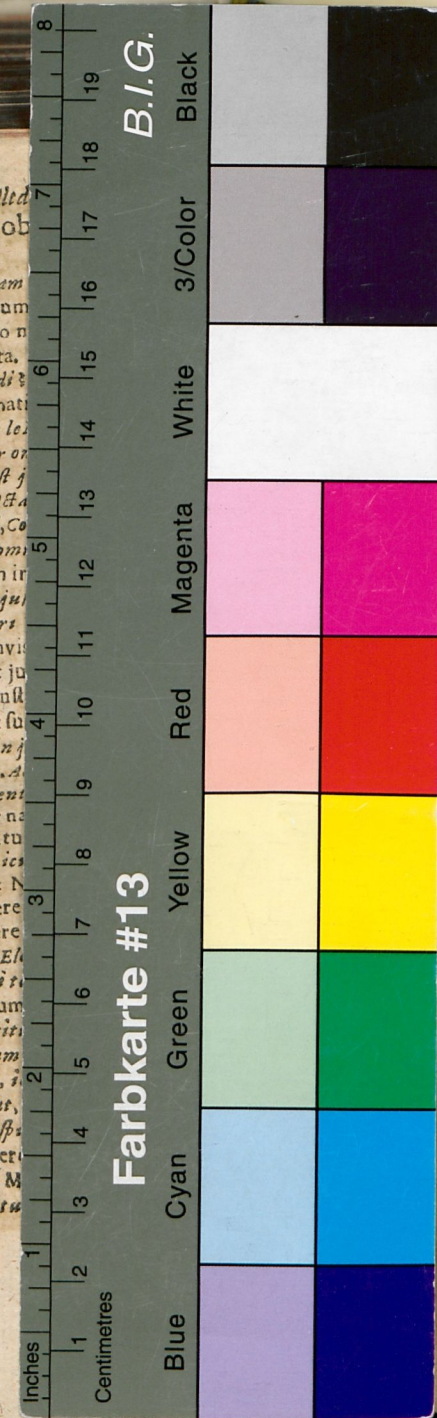
sb.

VD 77

Petro

Mi. 68.

DE
TEMPERAMENTIS
SCRIPTORVM NOVI
TESTAMENTI

DISSERTATIO PRIOR,

QVAM
SVPREMI NVMINIS AVXILIO

ET
AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM ORDINIS
CONSENSV
IN ALMA PHILYREA

DIE IX. JVLII A. O. R. MDCCX.

H. L. Q. G.

PRAESIDE
FRIDERICO QVIRIN. GREGORIO,
PHILOSOPH. MAGIST.

PVBlice DEFENDENDAM IN SE SVSCIPIET

RESPONDENS
GEBHARD FRIEDERICH RABENER.

LIPSIÆ,
LITERIS ANDREAE MARTINI SCHEDII.
1717.